

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA PELE (P1)

PUDUNGWANA 2014

FREE STATE

MATSHWAO: 120

NAKO: Dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 19.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse NNE, e leng:

KAROLO YA A: Tekokutlwisiso	(matshwao a 30)
KAROLO YA B: Kgutsufatso	(matshwao a 10)
KAROLO YA C: Dibopeho tsa puo le melao ya Tshebediso ya puo	(matshwao a 40)
KAROLO YA D: Dingolwa	(matshwao a 40)
2. Araba dipotso TSOHLE.
3. Qala KAROLO ka NNGWE leqepheng LE LETJHA.
4. Seha mola qetellong ya KAROLO ka NNGWE.
5. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
6. Tlola mola pakeng tsa dikarabo tsa hao.
7. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.
8. O eletswa ho sebedisa nako ya hao tjena:
 - Metsotso e 50 ho araba Karolo ya A
 - Metsotso e 30 ho araba Karolo ya B
 - Metsotso e 40 ho araba Karolo ya C
 - Metsotso e 30 ho araba Karolo ya D
9. Ngola ka mongolo o makgethe mme o balehang.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

Potsong ena o nehilwe mefuta e mmedi ya ditema. Bala tema e nngwe le e nngwe ka hloko o nto araba dipotso tsohle tse botsitsweng temeng ka nngwe.

TEMA YA A

Bala tema ena e latelang ka hloko, ebe o araba dipotso tse hlahang tlasa yona. Araba ka lentswe le le leng feela moo ho hlokehang, ntle le haeba potso e hloka tlhaloso kapa karabo e teletsana.

HA HO TSE FUMANWANG FEELA TJENA

- 1 Xoli Zondi ke sebakadi sa dipale. Ngwananyana enwa o tumme ka lebitso la 1
Zodwa tshwantshisong ya *Generations*. Ha ho moo a sa tsejweng. O ne a ithutele
terama *Durban University of Technology* (DUT). O rata ho bapala dipale, empa ho
thata ho fumana mosebetsi ona.
- 5 O ile a thatafalla ka mora hore a qete thuto ya hae ya diploma hobane a ne a sa 2
fumane mosebetsi. O ne a sa tsebe seo a lokelang ho se etsa. Lelapa labo le ne
le mo tshehetsa leha le ne le lebelletse hore a fumane mosebetsi a tle a kgone ho
le thusa. O ne a dule selemo kaofela a sa fumane mosebetsi. Lehlohonolo la mo
tlela a se a sa lebella.

- 10 A fumana mosebetsi wa nakwana paleng e nngwe SABC 1 e bitswang *Family 3*
Bonds. Kapelepele a fofela Johannesburg, moo a ileng a dula hoteleng e nngwe
ya maemo nakong ya kgatiso ya pale ena. Paleng eo o ne a bapala e le
ngwanana wa lekeisheneng ya ithatlang monate, ya ikgantshang, mme o ne a
bitswa Winnie. Pale eo e ile ya ratwa haholo mme a atleha. Xoli o ile a lefuwa
15 makgolokgolo a diranta lekgetlo la pele bophelong ba hae. 'Ke ile ka rekela mme
bethe ka ba ka kampela jarete ya heso', ke Xoli eo. E ne e le lekgetlo la pele a
ithekela *airtime*, a se a sa hlole a etsetsa batho *di-call back*.

- 18 Ho sa le jwalo kgatiso ya lenaneo ya fihla pheletsong. Xoli a lokela ho kgutlela hae 4
Hammarsdale, a se a se na mosebetsi. Nakong eo tjehele e ne e se e fedile.
Batho ba ne ba nahana hore o atlehile, empa a sa kgone le ho reka dijo feela. O
ne a leka ho fumana mosebetsi o mong empa a sa atlehe. Mathata a ne a boetse
a mo hlwele hodimo.
- 23 Xoli o ne a dule dikgwedi tse mmalwa pele sehla sa *Family Bonds* se qala hape. O 5
ile a paka thoto a kgutlela Johannesburg. O re dilemo tsa ho tloha ho 2008 ho isa
ho 2010 ho ne ho le thata ho yena esitana le ho dibapadi tse ding. Moruo o ne o
wele, mme dikhampane tse ngata di ile tsa kwalwa.
- 27 O ile a amohela ho ba titjhere ya tsa bonono motseng wa habo, sekolong sa 6
poraemari le se phahameng. Ha a ka a dula feela, o ile a tswela pele ho etsa
dikopo tsa mosebetsi oo a o ratang. O ile a etsa kopo hape ho *Ponds Passport to
Success*, e leng bona ba ileng ba mo kenya ho *Generations*. O re ha a tla kena
Generations o ne a fumane mohala o mo tsebisa hore *Generations* e batla
32 sebakadi sa mosadi wa Mozulu. O ile a atleha ditekong tseo a kena.
- 33 Mona ho *Generations* e ne e le molaodi wa baithuti, empa a phakisa ho elellwa 7
hore bolaodi ha se lekala la hae. Seo a se ratang ke ho ba ka pela khemera. O ne
a utlwisisa hore ha ho na mosebetsi wa ka dinako tsohle indastering ena. O re
batho ba lekeisheneng ha ba utlwisise seo hobane ba dula ba mmotsa hore
37 hobaneng a sa kgutlele.

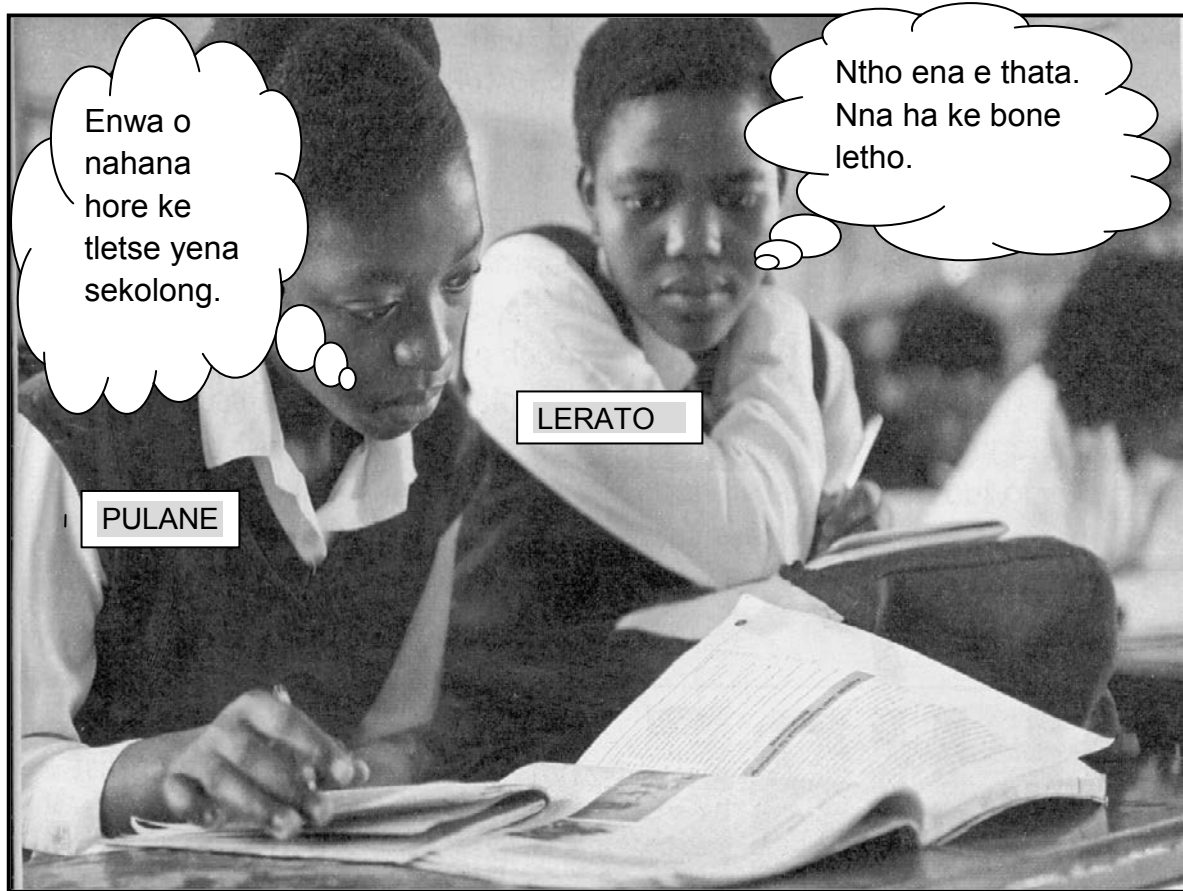
[Seratswana sena se qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa ho *Bona*, ya Tlhakubele 2013]

- 1.1 Ke lentswe lefe, moleng wa 1 le o bolellang hore Xoli o a tsebahala? (1)
- 1.2 Ke bothata bofe boo Xoli a bileng le bona ka mora hore a qete thuto ya hae (1)
ya diploma?
- 1.3 Nehalana ka lebitso la pale ya pele eo Xoli a ileng a bapala ho yona. (1)
- 1.4 Fumana polelo seratswaneng sa 3 e o bolellang hore Xoli o ile a tsamaya ka (1)
sefofane ho ya Johannesburg ka mora hore a thole mosebetsi Family Bonds.
- 1.5 Hobaneng ha Xoli a ile a kgutlela hae ka mora sehla sa pele sa Family (1)
Bonds?
- 1.6 Sheba seratswana sa 6 le sa 7.
- 1.6.1 Hobaneng ha Xoli a ile a tswela pele ho etsa dikopo tsa mesebetsi (2)
e meng leha a ne a se a ile a amohela mosebetsi wa botitjhere?
- 1.6.2 Bolela phapano e dipakeng tsa mosebetsi wa bolaodi ba (2)
tshwantshiso le wa ho ba sebakadi sa tshwantshiso ho ya ka tema.
- 1.6.3 Bolela kamoo ho wa ha moruo ho ileng ha ama indasteri ya difilimi (2)
le dibapadi tsa ditshwantshiso kateng.

- 1.7 Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang. Ngola feela tlhaku e bapileng le karabo eo o e kgethileng.
- Sepheo sa mongodi sa ho hlalosa Xoli e le 'ngwananyana' moleng wa 1 ke ho etsa hore a hlahele ...
- A a se bohlokwa hakaalo.
B a le bohlokwahadi.
C a le motle haholo.
D a le matla haholo. (1)
- 1.8 Ke eng seo o se nahanang hore se ka be se etsahetse ka Xoli hoja a se dule a etsa kopo tsa mosebetsi nakong eo e neng e le titjhere ya tsa bonono? (2)
- 1.9 Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang. Ngola feela tlhaku e bapileng le karabo eo o e kgethileng.
- Polelwana e reng '*a phakisa a elellwa hore bolaodi ha se lekala la hae*' e re bolella hore Xoli o ile a ...
- A tswela pele ho o sebetsa leha e se wa kgetho ya hae.
B rata mosebetsi oo leha e se wa kgetho ya hae.
C tlohella mosebetsi hoba a sa o kgone.
D tlameha ho o sebetsa leha a sa o rate. (1)
- 1.10 Hlalosa se bolelwang ka sehlooho sa tema ena o ipapisitse ka ditaba tsa yona. (2)
- 1.11 Qotsa lentswe seratswaneng sa 3 le o bolellang hore Xoli ha a ka a senya nako pele a tsamaya ka mora hore a fumane mosebetsi. (1)
- 1.12 Ke polelo efe seratswaneng sa 2 e re bolellang hore lelapa la boXoli le ne le sokola? (2)
- 1.13 Hobaneng ha mongodi a re phetela ditaba tsa Winnie ka botlalo seratswaneng sa 3? (2)
- 1.14 Na o ka re Xoli o sebeditse bothoto ka ho tlohela mosebetsi wa botitjhere oo a neng a o fumane? (2)

TEMA YA B: BOKGONI BA HO BOHA

Boha tema ena, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

[E qotsitse makasineng wa *Bona*, wa Pherekong 2014]

- 1.15 Sebaka seo banana bana ba dutseng ho sona ke ka Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang. Ngola feela tlhaku e bapileng le karabo eo o e kgethileng.
- A phaposing ya ho ithutela kerekeng
 - B phaposing ya lelapa la bo e mong
 - C phaposing ya ho rutela sekolong
 - D phaposing ya ho rutela bookelong
- (1)
- 1.16 Ke mantswe afe a bontshang hore Lerato ha a utlwisise mosebetsi wa sekolo? (1)
- 1.17 Ke eng seo banana baa bobedi ba se etsang ho ya ka setshwantsho? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 1.18 Mantswe aa a Pulane, '*Enwa o nahana hore ke tletse yena sekolong*' a bolela eng? (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO

POTSO YA 2

Bala tema ena e buang ka ho itokisetsa ditlhahlobo, ebe o e kgutsufatsa ka ho hlahisa dintlha tse SUPILENG tsa sehlooho tseo moithuti a tla di latela ho itokisetsa ditlhahlobo.

Hlokomela:

1. Hlahisa dintlha tse SUPILENG ka dipolelo tse felletseng tse hlahlamanang.
2. Leka ho sebedisa mantswe a hao.
3. Nomora dipolelo tsa hao ho tloha ho 1 ho isa ho 7.
4. Ngola polelo e nngwe le e nngwe moleng wa yona o motjha.
5. Kgutsufatso e hlahiswe ka dintlha tse supileng tsa bolelele ba mantswe a sa feteng a 60.
6. Bontsha PALO YA MANTSWE ao o a sebedisitseng qetellong.

TEMA YA C

HO ITOKISETSA DITLHAHLOBO

Moithuti e mong le e mong o lokela ho itokisetsa ditlhahlobo. A se tlohele nako ho mo siya, a qale boitokisetso ba hae ka nako. A iketsetse prokreme ya ho ithuta, a e latele. E tla mo thusa ho hlophisa mesebetsi ya hae, ho tsepamisa menahano le ho fokotsa dikgathatso tsa hae.

Pele ho ditlhahlobo a ye sekolong ka mehla, a se lofe. Matitjhere a a ba thusa hobane a fana ka lesedi le hlokehang. Ha a le lapeng a se ithutele betheng, pela thelebishene, mminong kapa a ntse a sebedisa selefounu. A hlophise sebaka sa ho ithutela, mme se be le tseo a di hlokang tse jwalo ka dibuka, dikishenari le khomputa.

A nwe metsi ka tshwanelo le ho ja dijo tse loketseng, tse nang le diprotheine; ditholwana le meroho. A qobe tse mafura, dipompong, dino tse tswekere le kofi hobane di sitisa ho tsepamisa kelello le ho hlokisa phomolo.

A ikgopotse tseo a ithutileng tsona. A kope motswadi kapa motho e mong ho mmotsa dipotso, mme a se halefelwe ha a fosa. Ka letsatsi la tlhahlobo a theole moya ka ho etsa boikwetliso ba ho phefumoloha metsotso pele a ngola. A itshepe mme a nahane ka katleho.

[E qotsitswe le ho hlophiswa ho tswa makasineng wa *Bona*, wa Pudungwana 2013]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEHO LE MELAO YA TSHEBEDISO YA PUO

POTSO YA 3: MANOLLO YA PAPATSO

Bala tema ena e latelang ka hloko o nto araba dipotso tsa dibopeho le melao ya tshebediso ya puo tse thehilweng hodima yona.

TEMA YA D

SIRELETSA MAHAFI A HAO A DULE A LE MATLE

Mahafi a hao ke ditho tsa bohlokwa tsa mmele wa hao. Sebedisa setebelamonkgo sa Dove, o dule o ITSHEPILE ka mehla. Phela o thabile!

Dove e fapane le ditebelamonkgo tse ding. Ka $\frac{1}{4}$ ya kerime letlalo la hao le ba mongobo. E boetse e o fa mahafi a bonolo le a boreledi, e ntse e etsa o be foreshe dihora tse 48.

Tshireletso e Sebetsang. Ditlamorao tse Ntle.

[E qotsitse le ho hlophiswa ho tswa makasineng wa *Bona*, wa Pherekong 2014]

- 3.1 Sehlahiswa se bapatswang temeng ee se sebedisetswa ho etsa eng? (1)
- 3.2 Setshwantsho sa ngwanana ya hlahisitsweng temeng se tshehetsa jwang molaetsa wa papatso ee? (2)
- 3.3 Maikutlo a bontshwang ke sefahleho sa ngwanana ya hlahisitsweng temeng ee ke afe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)

- 3.4 Hlalosa se bolelwang ka '*ho dula o itshepile*' ka mehla. Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang. Ngola feela tlhaku e bapileng le karabo eo o e kgethileng.
- A Ho tshepa monkgo wa setebelamonkgo sa Dove
 - B Ho tshepisa batho ba bang setebelamonkgo sa Dove
 - C Ho se itshabe hobane o sebedisa setebelamonkgo sa Dove
 - D Ho tshepa batho ba bang ka ho sebedisa setebelamonkgo sa Dove (1)
- 3.5 Bolela hore hobaneng ha lentšwe '*itshepile*' le ngotswe ka ditlhaku tse kgolo temeng ena. (2)
- 3.6 Na ho sebedisa setebelamonkgo see ho ka etsa hore moreki a dule a thabile? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- [10]**

POTSO YA 4: MANOLLO YA KHATHUNU

Bala tema e latelang ka hloko o nto araba dipotso tsa thutapuo tse thehilweng hodima yona.

TEMA YA E

[E qotsitse le ho fetolelwa ho tswa bukeng ya *Life Orientation*, Gr 9]

- 4.1 Sebaka seo batho baa ba hlahellang khathunung ba leng ho sona ke sefe? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 4.2 Ketso ee ya ho phutha matsoho (puo ya mmele) ha mosadi eo ho totobatsa maikutlo afe a hae? (2)
- 4.3 Ho bolelwa eng ka '*ho kgomarela setulong sa hao*'? Kgetha karabo e nepahetseng. Ngola nomoro le tlhaku e bapileng le karabo ya hao. (1)
- A ho ikgomaretsa setulong sa hae
B ho mamarela setulong sa hae
C ho robala setulong sa hae
D ho dula setulong sa hae
- 4.4 Tadima puo ya mmisiterese (pudulwaneng ya 1).
Bolela se etswang ke bana ba bang se sa tshwaneng le se etswang ke moshanyana enwa. (1)
- 4.5 Mantswe ana, '*Dula fatshe wena!*', a tlatseletsa jwang puo ya mmele ya mmisiterese? (2)
- 4.6 Na o ka re puo ya moshanyana eo e bontsha a utlwisisa seo mmisiterese a se buang ho yena? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)

[10]

POTSO YA 5: PROSA – TLOTLONTSWE LE DIBOPEHO TSA DIPOLELO

5.1 Bala tema ena, o nto araba dipotso tse e latelang.

TEMA YA F

Puo ka mooki

1 Mooki o etetse sekolo sa Moemaneng. Baithuti ba sekolo sena ba mametse (a) ... ya mooki enwa. Puo ya mooki e ne e le mabapi le lefu (b) ... lefuba le atileng haholo metseng ya rona kajeno. Mooki o ba elelliswa (c) ... ba je dijo tse loketseng ka mehla. O re hangata batho ba etsa diqeto tse fosahetseng mabapi le dijo (d) ... ba di jang. Mapule a botsa mooki hore ke dijo dife tse ba loketseng. Mooki a re ho yena, 'Ja meroho le ditholwana ka mehla. Ja bonyane mofuta o le mong wa tholwana ka letsatsi'. Titjhere Sello a tlatseletsa ka ho re ba fumane ditholwana tse foreshe. Ditholwana le meroho ya kgale ha di sa na matla

10 a hlokehang dijong. Mooki o re setjhaba se lokela *ho bula mahlo* hobane lefu lena la lefuba *le rinya* batho, jwalo feela kaha la kankere le bolaya batho. O re malwetse ana bobedi (la lefuba le la mofetshe) a qeta setjhaba. O re tsebo ke matla, ke ka hona a tlisang tsebo ena batjheng.

[E qotsitse le ho hlophiswa ho tswa ho *Mmapodi wa Kereite ya 10*]

5.1.1 Tadima mela ya 1–5.

Kenya lentswe le loketseng dikgeong (a–d) tse temeng e ka hodimo. Nomora dikarabo tsa hao jwalo kaha o bontshitswe, ebe o ngola lentswe le hlokehang. (4)

5.1.2 Tadima mela ya 4–5.

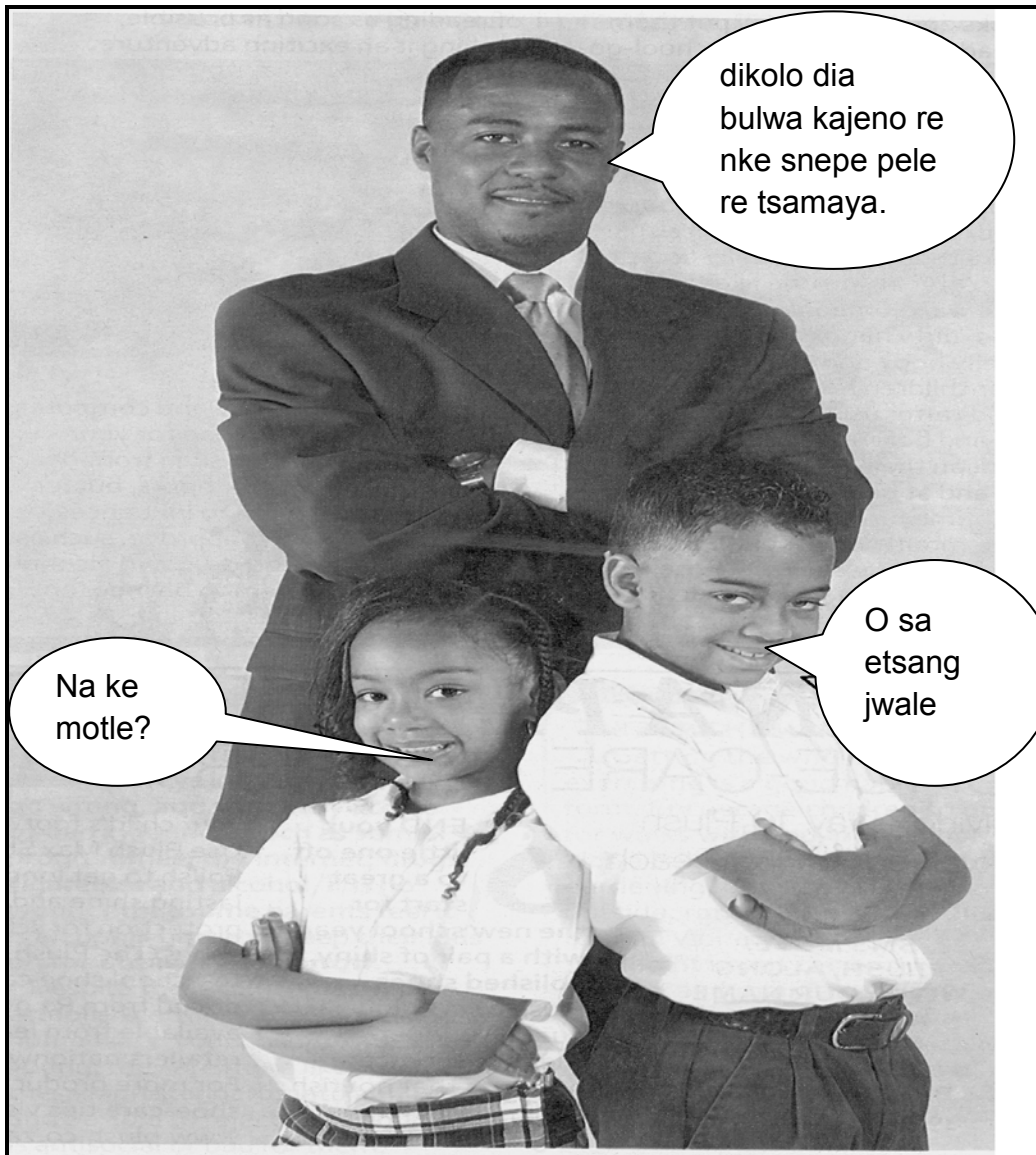
Ngola polelo ena hape, empa o e qale ka lentswe le ngotsweng ka botsho.

Batho ba etsa diqeto tse fosahetseng.
Diqeto ... (2)

- 5.1.3 Tadima mela ya 6–7
- Ngola polelo ena hape, empa o e qale ka mantswe a ngotsweng ka botsho jwalo kaha o bontshitswe.
- Mooki o re ho yena, 'Ja meroho le ditholwana ka mehla'.
Mooki o re ho yena ... (2)
- 5.1.4 Tadima mela ya 10–11.
- Kgetha karabo e nepahetseng ho tseo o di filweng. Ngola nomoro ya potso le tlhaku e bapileng le karabo eo o e kgethileng.
- Ha ho thwe 'lefu la lefuba *le rinya batho*' ho bolelwa hore le ...
- A bolaya batho ba seng bakae.
B bolaya batho kammoho.
C bolaya batho ka bongata.
D bolaya batho ka sehlooho. (1)
- 5.1.5 Kopanya dipolelo tse pedi ho etsa polelo e le nngwe. Sebedisa lentswe le ngotsweng ka masakaneng.
- Jang dijo tse loketseng.
Dijo tse jwalo di loketse mebele ya lona (kaha). (2)
- 5.1.6 Ipopole polelo moo o sebedisang mantswe ana a latelang. Polelo ya hao e se ke ya tshwana le ya mola wa 10.
- ho bula mahlo (2)
- 5.1.7 Tadima mola wa 1.
- Ngola polelo ena hape, empa o e qale ka mantswe a ngotsweng ka botsho jwalo kaha o bontshitswe.
- Baithuti ba sekolo sena ba mametse.
Moithuti wa ... (1)

5.2 Bala le ho boha tema e latelang, o nto araba dipotso tse e latelang:

TEMA YA G: TOKISO YA DIPHOSO

[Setshwantsho se qotsitse le ho hlophiswa ho tswa makasineng wa *Move*, wa Pherekong 2014]

Lokisa diphoso polelong ena.

dikolo dia bulwa kajeno re nke snepe pele re tsamaya. O sa etsang jwale

(6)
[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 40

KAROLO YA D: DINGOLWA

O botsitswe dipotso tse pedi karolong ena. Kgetha mme o arabe potso e le NNGWE (POTSO YA 6 KAPA POTSO YA 7) e itshetlehileng bukeng eo o ithutileng sekolong sa hao.

ELA HLOKO:

Ha o araba Potso ya 6.1 o tlameha o arabe le ya 6.2, kapa ha o araba Potso 7.1 o arabe le ya 7.2.

POTSO YA 6

MAKUMANE A THATA A BOPHELO – JM Maqubela

6.1 NALENG TSA PHAKOE

Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

Ke ne ke se ke kene lekaratjheng le latelang lane leo ke neng ke palame ho lona. Dieta le dipampiri di ne di hasane hohle ka mona. Ke kgolwa di nnile tsa sala ka mora paleho hobane le lekaratjheng lena batho ba iphumane ba se ba itshohlometsa ka ntle ho terene.

Ka morao ho metsotso e leshome terene e eme, ya boela ya tswela pele hape. Ka ha ke ne ke se ke hlokometse taba ya hore ke tla dieha ho tswa monyako ha terene e fihla Germiston, ka atamela haufi le monyako. Bonnete ke ne ke ratile ho ya palama terene e lebileng nqa ya Katlehong, eo ka mehla e tlohang seteisheneng sa Germiston hang ka morao ho metsotso e mashome a mabedi hora ya bohlanano e se e fetile.

Ke sa eme jwalo, ka utlwa mosadi e mong ho bapalami ba neng ba le ka moo ka lekaratjheng a se a tswa molomo. O ne a bollela e mong hore terene e ne e sa tije. Batho ba mpile ba tshoha ha ba bona ho tloa kganare ya lelakabe le neng le etswa ke ho amana ha dithapo tsa motlakase o tsamaisang terene. Terene ena ya fihla Germiston ho se ho eme e nngwe moo ho emang ya Katlehong.

- 6.1.1 Seteishene sa Elandsfontein se haufi le toropo efe? (1)
- 6.1.2 Hobaneng ha batho ba ile ba ipetsa ka difenstere tsa terene? (1)
- 6.1.3 Hobaneng ha batho ba ile ba thola kaofela ka tereneng e yang Germiston? (1)
- 6.1.4 Terene e yang Katlehong e tloha seteisheneng sa Germiston ka nako mang? (1)
- 6.1.5 Hlalosa ka mantswa a hao se ileng sa etsahala hore Nkokoto Lebenya a iphumane a le tlong ya kokelo. (2)

- 6.1.6 Ke eng e nnetefatsang hore Nkokoto Lebenya o ne a fela a tswile kotsi? (2)
- 6.1.7 Ketso ya hore Nkokoto Lebenya a nyahame ha a hopola bana ba hae e mo hlahisa e le ntate ya jwang? (2)
- 6.1.8 Ke nnete kapa mafosi hore Mmathapelo o ne a utlwile bohloko ka se hlahetseng monna wa hae? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 6.1.9 Tjhebeho ya motho ya neng a tshwere lerumo le tletseng madi e mo hlahisa e le motho ya jwang ho ya ka palekgutshwe ee? (2)
- 6.1.10 Ho ya ka ditaba tsa palekgutshwe ee, hobaneng ha Nkokoto Lebenya a re o bone leeto la ho ya Germiston le le lelelele? (2)
- 6.1.11 Ebe see se hlahetseng Nkokoto Lebenya ke ntho e ka etsahalang bophelong? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 6.1.12 Palekgutshwe ee e etsa hore o ikutlwe jwang? (2)

6.2 NALENG TSA PHAKOE

Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

Metsotsong e mmedi terene e se e tlohile, ka hlokomela ha e kgeloha seporo hore ena yona e lebile nqa ya Springs. Hantlente nna ke ne ke lokela ho palama e tlang ho nka seporo se lebileng ka nqa ya Vereeniging. Ka qala ho balabala nna nthwanabatho.

Ke ne ke nahana ka tefo eo ke tlang ho e lefa ha ke theoha seteisheneng sa Delmore. Tjhe, ka itebatsa sena ka ho mamela moruti ya neng a hlalosa lentswe la Modimo hona ka moo ka tereneng. O ne a kgothatsa bapalami ba terene hore ba rapele Modimo hoba ke yena feela ya laolang tsohle mona lefatsheng.

Ebile a phaella ka hore naha e jele boya mme ke ka tshireletso ya Modimo ona o phelang ha motho a iphumana a kena lelapeng la hae a ntse a phela. Haholoholo ha e le mona batho ba atisa ho hlaselwa le ho bolaelwa maetong a bona ba le dipalangweng tse kang diterene.

- 6.2.1 Nkokoto Lebenya o ne a lokela ho palama terene e lebang kae? (1)
- 6.2.2 Ke eng e entseng hore batho boholo ba tswe kotsi ha ba ne ba ipetsa ka difenstere tsa terene? (1)
- 6.2.3 Hobaneng ha Nkokoto Lebenya a ile a ipona a le lehlohonolo ka mora hore le yena a ipetse ka fenstere ya terene? (1)
- 6.2.4 Batho ba bangata seteisheneng sa Elandsfontein nakong efe? (1)

- 6.2.5 Bolela hore ho etsahetseng hore Nkokoto a iphumane a eme ka hara letsha la madi. (2)
- 6.2.6 Hobaneng monahano wa Nkokoto o ne o mo bolella hore jwale o lehodimong? (2)
- 6.2.7 Mophetwa wa sehlooho palekgutshweng ee ke mang? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 6.2.8 Ke nnete kapa mafosi hore maphelo a batho ha a bolokeha ditereneng? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 6.2.9 Ketso ya hore batho ba kgakgathe Nkokoto Lebenya ba be ba kapisane ka yena, e hlahisa batho bao e le ba semelo se jwang? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 6.2.10 Nkokoto o ile a kgodiswa ke eng hore ha a lehodimong o ntse a le lefatsheng? (2)
- 6.2.11 Ha o ne o le Nkokoto Lebenya o ne o ka etsang ka mora hore o tswa sepetlele? (2)
- 6.2.12 Ke eng seo mmuso o ka se etsang ho baballa maphelo a batho ditereneng ho ya ka wena? (2)

[40]

KAPA

POTSO YA 7

MAKUMANE A THATA A BOPHELO – JM Maqubela

7.1 NAKO E SA LE TENG

Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

Ho e nngwe ya matlo motseng bana ba sekolo ka bongata ho entswe lerata moo ho ntseng ho nowa jwala ba sekgowa. Hara bana bana, mosuwe Tlotliso o eme haufi le tafole, mme le yena, jwalo ka ba bang ba mokgopi, o tshwere botlolo ya hae ya jwala.

Bohle ba bonahala ba thabile haholo. Mosuwe Tlotliso o bula ya hae botlolo mme o kgaodisa e mong wa bana ba sekolo. Moshanyana a momorotsa a ba a kgutlisetsa botlolo ho monga yona.

Mosuwe Tlotliso a iphumola ditedu ha a qeta a lelala a sheba hodimo molomo o se o ahlame. Botlolo ya kena hanong, jwala ba kodumela ka nqane. Moeka a sisinya hlooho ho bontsha ha a sa ntse a halala seo a qetang ho se nwa. Ngwana wa ngwanana ya neng a dutse haufi a fetisetsa botlolo e nngwe hape ho mosuwe Tlotliso.

- 7.1.1 Bana ba sekolo ba ne ba bapala dikarete le morabaraba ka nako mang sekolong? (1)
- 7.1.2 Ke lebaka lefe le neng le etsa hore bana ba sekolo ba solle hara motse ka nako ya sekolo? (1)
- 7.1.3 Ke mang ya ileng a fihla sekolong see a sa lebellwa ke mesuwe le bana? (1)
- 7.1.4 Ke hobaneng mesuwe le bana ba sa ka ba kgathalla motho eo ha a ntse a tsamaya ka hara jarete ya sekolo? (1)
- 7.1.5 Hobaneng ha mohlalobi a ile a kopa ho fuwa lenane la mesuwe ya sekolo see? (2)
- 7.1.6 Totobatsa phapano eo o e bonang dipakeng tsa mosuwe Tlotliso le mosuwe Kgobotla. (2)
- 7.1.7 Ketso ee ya mosuwehlooho ya ho memela mohlalobi sekolong e mo hlahisa e le motho ya jwang? (2)
- 7.1.8 O ka re tikoloho e hlahellang palekgutshweng ee ke ya mofuta ofe? Fana ka lebaka bakeng sa karabo ya hao. (2)
- 7.1.9 Lebaka le entseng hore mohlalobi Maswetsa a etele sekolo sa Thutokeletso ke lefe? Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang:
- A O ne a batla ho bona mesuwe e siyo sekolong tsatsing leo.
B O ne a tlo hlahloba mosebetsi wa mosuwehlooho.
C O ne a menngwe ke mosuwehlooho.
D O ne a tlile feela hobane o ne a se na mosebetsi. (2)
- 7.1.10 Ha o sheba ketso ee ya mosuwe Tlotliso ya ho nwesa bana ba sekolo jwala e ne e tla fella kae ha e ne e sa kgalemelwe? (2)
- 7.1.11 Ha o ne o le e mong wa bana ba sekolo see o ne o ka dumela ho tsamaya le mosuwe Tlotliso ho ya jwaleng ka nako ya sekolo? (2)
- 7.1.12 Ha o ne o le mosuwehlooho o ka be o ile wa fana ka kotlo e jwang ho mosuwe Tlotliso? (2)

7.2 NAKO E SA LE TENG

Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

Mosuwehlooho Phehello o ne a se a setse a le mong ka kantorong ya hae. O ne a ikutlwa a tletse mafolofolo le ho itshepa. Teng ha a hopola dikeletso maemong a nepahetseng mona Thutokeletso. Hona nakong ena eo a ntseng a bua le maikutlo a hae, ngwana e mong wa sekolo a kena monyako. Ngwana enwa o ne a romilwe ke e mong wa mesuwe hore a tlo bitsa monghadi enwa. Tjhe a phahama ho ya moo a bitseditsweng. O ne a bitswa ke mosuwe Kgobotla.

- 7.2.1 Mohlahlobi o fihlile ka nako mang sekolong? (1)
- 7.2.2 Fana ka lebaka le neng le etsa hore bana ba bapale dikarete le morabaraba ka nako ya sekolo. (1)
- 7.2.3 Ke mosuwe ofe ya ileng a kopa ho ya lokisa mabaka a itseng a lelapa? (1)
- 7.2.4 Hobaneng ha mosuwehlooho a ile a nyaroha ha a elellwa hore mohlahlobi o eme pela tafole ya hae? (1)
- 7.2.5 Ka bokgutshwane hlalosa hore ke hobaneng bana ba ile ba bula dibuka tsa bona ba etsa e ka ke kgale ba bala. (2)
- 7.2.6 Phapano ke efe ho mosuwe Tlotliso pele le ka morao hore a tshwarwe a ntse a nwesa bana ba sekolo jwala? (2)
- 7.2.7 Ketso ee ya hore mosuwehlooho a kope hore mosuwe Tlotliso a fuwe kotlo eo a e filweng e mo hlahisa e le motho ya jwang? (2)
- 7.2.8 Mophetwa wa sehlooho palekgutshweng ee ke mang? Fana ka lebaka bakeng sa karabo ya hao. (2)
- 7.2.9 Mesuwe e neng e le hara motse ka nako ya sekolo e tsebile jwang hore mohlahlobi wa dikolo o teng sekolong? Kgetha karabo e nepahetseng ho tse latelang. (2)
- A Mosuwehlooho o ile a re ba latwe.
B Ba bang ba barutwana ba ile ba ba tsebisa hore mohlahlobi o teng.
C Mosuwe Kgobotla o ile a laela hore ba latwe.
D Mohlahlobi o ile a itatela bona. (2)
- 7.2.10 Ketso ya mosuwe Kgobotla ya ho fella mosuwe Tlotliso pelo e mo hlahisa e le motho ya jwang thutong ya bana? (2)

- 7.2.11 Ha o ne o le moetapele wa lekgotla la baithuti sekolong see o ka be o ile wa kgothaletsa kotlo ya mofuta ofe nyeweng ee? (2)
- 7.2.12 Ketso ee ya hore bana ba sekolo ba nwe jwala ka nako ya sekolo e ka fediswa jwang ho ya ka wena? (2)

[40]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 40
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 120